
13. Cela

Když byl Blair Vychovatelem pozván s obřadnou uctivostí k večeři, doufal, že se situace přece jen nějak uspokojivě vysvětlí. Doufal, že podivné přijetí, jehož se mu dostalo, je důsledkem nedůvěry a opatrnosti obyvatel tohoto světa, po dlouhý čas odtrženého od lidské civilizace. Uklidňovalo jej, že zatím nepostřehl žádnou stopu agresivity. Proč ale ten záhadný titul Vychovatele? Blair postřehl v řeči svého hostitele podivné archaismy a občas dokonce slovo, jemuž nerozuměl. Napadlo jej, že snad název Vychovatel má nějaký jiný, zkomolený význam, který s původním vůbec nesouvisí. Ale když vstoupil do místnosti, kde měl s Vychovatelem povečeřet, s úlekem zjistil, že se ve svých úvahách dopustil omylu; místnost byla malá, uprostřed stál malý stůl, jehož podstavec byl přišroubován k podlaze, dvě přišroubované židle a jedno úzké jednoduché lůžko bez příkrývky. V jedné stěně byl výklenek s hygienickým zařízením. Na malém háčku visela košile. Stěny byly holé, jen na stropě vedle slabě svítícího světla byl opět modrý symbolický trojúhelník s černou tečkou uprostřed. Na stěnách i na zařízení bylo vidět stopy opotřebování. Místnost bylo stěží možné označit jinak než jako vězeňskou celu.

Blair instinktivně couvnul ke dveřím, ale zády narazil na hrud' svého hostitele. Prudce se otočil. Dveře byly zavřené.

Vychovatel se omluvně usmál a pokynul ke stolu, na němž stála přikrytá nádoba a dvě primitivní dřevěné misy, dvě lžíce a dva poháry s jakousi nažloutlou tekutinou.

„Co to má znamenat?“ vyrazil Blair ostře a hněvivě polhlédl na Vychovatele.

„Naše možnosti jsou omezené,“ řekl Vychovatel omluvně. „Skromná večere, ale zdravotně hodnotná a...“

„Myslím, co má znamenat ta vězeňská cela?“ přerušil jej Blair se vzrůstajícím rozhořčením. „A ty zavřené dveře?“

„Vězeňská cela? To je zastaralý pojem,“ řekl Vychovatel shovívavě. „Taková zařízení patří už dávno historii. Nic takového u nás neexistuje.“

„A co je tedy tohle?“

„Výchovný institut. Tím jsme prošli všichni. Všichni členové našeho šťastného společenství.“

Blair se krátce rozhlédl po bezútěšné místnosti. „Chci okamžitě zpátky ke svým druhům,“ řekl energicky. „Chci okamžitě mluvit s tím, kdo je zodpovědný za mé zadržení. Jsem komandant expedice Perseus III.“

Ani teď se Vychovatel nepřestal usmívat. „Všechno, co se stalo od okamžiku vašeho vstupu do našeho světa, je v zájmu vašeho štěstí. Všichni se musíte co nejrychleji vzdát zastaralého myšlení, že musíte to, co si přejete, žádat. Ve šťastném životě, který vás všechny očekává, nemusíte o nic žádat. K tomu, aby to člověk pochopil a zvykl si na to, slouží tento Institut. Čím dříve to pochopí, tím dříve bude přijat do našeho bratrského kolektivu.“ Znovu pokynul ke stolu. „Sedni si, bratře, a zapomeň na minulost.“

Blair, ochromen náhlým poznáním, že má pouze mizivou naději dostat se sám z tohoto deprimujícího prostředí na svobodu, se mlčky posadil ke stolu. Náhle pocítil obrovskou únavu. Byl si vědom toho, že násilím by svou

situaci mohl podstatně zhoršit. Napadlo jej – tou myšlenkou se zabýval s jistým odporem –, že by se mohl pokusit vyvážnout odtud nějakou lstí. Koneckonců, při jednání se šílenci ani odborníci nepostupují jinak; předstírají souhlas. Usedl ke stolu a s úsměvem, který ho stál hodně námahy, se zadíval do očí svého kuriózního hostitele. Marne však pátral po nějakém výrazu, který by nasvědčoval tomu, že mozek toho člověka není v pořádku.

„Děkuji, bratře Vychovateli,“ řekl Blair zdvořile, když mu hostitel naplnil misku jakousi hnědozelenou kaší. Vzal do ruky lžíci. Překvapilo jej, že lžíce je dřevěná. Nabral na špičku nevzhledný pokrm a vsunul jej do úst. Vyčkal se spolknutím, až začne jíst i Vychovatel. Kašovitý pokrm ze zeleniny měl mdlou chuť. S odporem pozřel několik soust. Jídlo bylo cítit rybami. Znovu se usmál a řekl: „Jsem šťasten, že se mi dostalo té cti povečeřet s tebou, bratře Vychovateli, v tomto... Institutu, a věřím, že...“

„Ne tak, bratře,“ přerušil jej Vychovatel s neskrývanou ironií. „Žádné fráze! Účelem tohoto Institutu je pomoci člověku zbavit se všeho, co mu brání poznat, co je šťastný život. Především se člověk musí zbavit skrývání svých myšlenek a předstírání něčeho, co není pravda. Proč říkáš, že jsi šťasten? Jsi nešťasten. Máš starosti. Jsi přesvědčen, že Institut je vězením, že já jsem šílenec, kterého není radno dráždit odporem. Přemýšlíš usilovně o tom, jak se odtud dostat. Tak je to. Bylo by správné začít naše spolužití takovým přiznáním.“

Blair si uvědomil, že jeho situace je mnohem horší, než si dosud připustil. Chvilí uvažoval o tom, jakou šanci má taktika lži v tomto prostředí. Pak řekl chladně: „Ano, přiznávám, že moje myšlenky jsou přesně takové. Přemýšlím, jak se odtud dostanu. A dostanu se odtud. Moji přátelé mi pomohou. Abych neskrýval žádnou myšlenku,“

dodal hněvivě, „dovoluji si ještě pravdivou poznámku o jídle. Pokládám je za nechutný blaf.“

„Tak je to správné,“ řekl Vychovatel spokojeně. „První krok na správné cestě. Já k tomu jen připojím, že by bylo správné zanechat všech zbytečných myšlenek na útěk. Takový špatný myšlenkový postup je ovšem omluvitelný. Nemáš, bratře, dosud ponětí o tom, co je správné. To všechno přijde časem. Pokud jde o tvé přátele, jsou všichni ve stejné situaci jako ty. Na jejich pomoc nespolehej. Spolehej jen na mou pomoc. Také poznámku o jídle pokládám za omluvitelnou. Chuť, to je věc zvyku.“

Vychovatel vstal od stolu. V jeho tváři se nic nezměnilo, s úsměvem ukázal na nedojedené jídlo. „Není rozumné vzdát se dobrovolně výživné stravy. Příští jídlo bude až za osm hodin. A zítra nás čeká spousta namáhavé práce.“

Blair odsunul misku. Vychovatel pokrčil rameny. Sklidil nádobí ze stolu a vložil jej do otvoru, který se objevil ve stěně po odsunutí malých dvířek vedle výklenku s hygienickým zařízením.

„Opustím tě nyní, bratře,“ řekl Vychovatel, „abys měl dost klidu k rozjímání. Ale neboj se samoty. Budu stále s tebou.“ Pohlédl ke stropu, kde se skvěl symbolický trojúhelník. „V našem světě není nikdo sám. Neustále, ve dne i v noci, tě někdo vidí a slyší – a je ochoten ti pomoci.“ Otočil se ke dveřím. Zasouvací křídla se rozestoupila.

Blair vyskočil od stolu, odhodlán nezůstat v cele sám. Když však spatřil za dveřmi dva muže v režných košilích, pouze se mlčky díval za odcházejícím Vychovatelem. Uvažoval o tom, do jaké míry by mohl nějakým násilným činem svou situaci ještě zhoršit. Byl přesvědčen, že Institut má dost prostředků, jak donutit své chovance k poslušnosti. Zatímco s obavami uvažoval o tom, že tyto prostředky mohou mít netušené formy, dveře cely se tiše zavřely.

Blair se bezradně rozhlédl po holých stěnách. Několikrát přešel po malém prostoru sem a tam, a zdrcen poznáním, jak je bezmocný, usedl na kavalec. Trhnul sebou, když jej něčí hlas vyzval, aby se převlékl do noční košile. Rozhlédl se. Nemohl rozeznat, odkud hlas přichází. Zmocnil se jej vzdor. Ale hlas jednotvárně opakoval svou výzvu tak dlouho, až přece jen vstal, sundal košili visící na háčku a převlékl se.

Na kavalci chyběl podhlavník i příkrývka. Ale hmota, z níž bylo lůžko zhotoveno, byla měkká a teplá. S odporem se zadíval na místo, kde čísi hlava po dlouhé době zanechala prohlubeň a kde byla hmota ohlazená vrstvou zažrané neodstranitelné špíny. Ulehl pouze s přemáháním. Připadalo mu, že lůžko vydává nasládlý, nepříjemný pach. Doufal, že je to desinfekční prostředek. Znechuceně se otočil na záda a zadíval se na strop. Uvažoval o tom, zda kulatá černá skvrna uprostřed symbolického trojúhelníku je objektiv. Při představě, že každý jeho pohyb je kýmsi sledován, jej zaplavila horká vlna bezmocného hněvu. Zavřel oči a pokoušel se vymyslet nějaký plán, jak se dostat zpátky na Persea III. Ale místo myšlenek naplnila jeho vědomí měkká teplá tma.

14. Cesta do nitra

Probudilo jej ostré světlo, bodající do očí. Něčí hlas mu prikazoval, aby vstal, převlékl se do pracovní košile a připravil se k snídani. Nechápavě se rozhlédl. Spal snad několik hodin? Nemohl si vzpomenout na žádný sen. Hlas výzvu několikrát monotónně opakoval. Vstal, svlékl si košili a šel do toaletního výklenku, kde byla sprcha. Když sahal po kohoutku, s úžasem se zadíval na své pravé předloktí. Na hladké pokožce se černalo číslo. Podivný pocit jej přiměl, aby si sáhl na temeno hlavy; nahmatal hladkou kůži. Kdy byl takto depilován? A očíslován? Byl snad uměle uspán? Chtělo se mu vášnivě protestovat. Chtěl se otočit k trojúhelníku na stropě a vykřiknout, ale místo toho vstoupil pod sprchu, odhodlán nedat se ničím zdeprimovat. Pochopil, že má-li mít jeho příští život nějaký smysl, musí si zachovat nervy v dobrém stavu.

Snídani servíroval opět bratr Vychovatel. Stejně misky, stejná nádoba, stejný žlutavý nápoj. Jen zelenina měla jinou barvu. Tentokrát však Blair snědl a vypil všechno, co mu bylo předloženo. Taktika poslušnosti mu připadala za dané situace nejvhodnější.

„Včera jsem se zmínil o tom, že prvním předpokladem k dosažení šťastného života v našem světě je neskrývat své myšlenky,“ řekl Vychovatel s tím svým laskavým úsměvem. „Myšlenka, kterou člověk musí skrývat, je špatná.

Jak s tím chceš žít, bratře? Předstírat souhlas, to je úplně špatný začátek. Víím, že se ti chce protestovat proti tomu číslu na předloktí a proti depilaci, a mlčíš. Skrýváš svůj hněv, a to je špatné.“

„Protest by mi nebyl nic platný,“ řekl Blair klidně. „Že vězeň dostává číslo, je obvyklé.“

„To prvé je myšlení správné, to druhé je nesprávné. Vězeň, to je pojem z jiného světa. Z vašeho. U nás není vězňů.“

Blair ukázal prstem na podlahu. „Je snad tohle hotel? Zachází se se mnou jako s hostem?“

Vychovatel vypadal zamyšleně. „Uvažuji, jak bych se vyjádřil, abys mne při svém nedokonalém způsobu myšlení správně pochopil, bratře,“ řekl po chvíli. „Nejsme barbari, známe dějiny lidstva a vííme, kolik bylo bloudění při hledání nějakého ideálního systému pro spolužití člověka s člověkem. My jsme ho našli. Daleko od mateřské Země, daleko od lidstva. Zatímco lidstvo hledá štěstí v neustálé expanzi, my jsme své úsilí zaměřili opačným směrem. Dovnitř. Náš svět je uvnitř dutého válce. Naše štěstí je uvnitř člověka. Co je mimo náš svět, to nás nezajímá, pokud nás to neohrožuje.“

„My jsme přece nepřišli s nepřátelskými úmysly,“ ohradil se Blair rozhořčeně.

„Úmysl není rozhodující. Následek činu je rozhodující. Vnikli jste do našeho světa nepozváni. Aby váš špatný způsob myšlení neohrozil výsledek vývoje více než dvou set let, nezbývá nám nic jiného než vás převychovat tak, abyste náš svět pochopili.“

Blair byl zmaten. Náhle se mu zdálo, že předstíráním souhlasu ničeho nedocílí. Napadlo jej, že jeho věznitel má ze svého pohledu pravdu. Přesto mu připadalo nesmyslné, že by se měl takové argumentaci podrobit. Doufal, že

v tomto údajně lepším světě, do něhož vniknul bez zlého úmyslu, nezaniklo právo na spravedlnost. Řekl váhavě: „Přiznávám, že jsem se pokoušel předstírat souhlas se vším, co se stalo. Doufal jsem, že najdu nějaké východisko z této nepříjemné situace... myslím tím své uvěznění. Domníval jsem se, že jsem padl do rukou šilenců. Omlouvám se. Mám úctu ke všemu, co může lidský život udělat šťastným. Ale i když připustím možnost, že se vám opravdu podařilo vytvořit v naší obrovské Sluneční soustavě nějaký šťastný mikrosvět, nikdy se nesmírím s myšlenkou, že bych byl nucen v tomto mikrosvětě žít proti své vůli.“

Vychovatel poslouchal se zájmem. V jeho pohledu byla však shovívavost, jako když dospělý člověk naslouchá argumentům dítěte. Blaira to dráždilo, ale ovládl se. Pokračoval chladně: „Věřím, že nemluví se šilencem. Věřím, že se rozumně dohodneme.“

„Na čem se máme dohodnout?“ zeptal se Vychovatel zdvořile.

„Dohodněme se na tom, že budu i se svými druhy okamžitě propuštěn. Slibuji, že po návratu na Persea III se vzdálíme od ARGO. Budeme pokračovat ve výzkumu desáté planety, jako bychom se s ARGO vůbec nesetkali. Mimo to...“

Vychovatel jej s úsměvem přerušil. „Totéž navrhoval před dvanácti lety velitel Persea II. Slíbil, že po návratu na Zemi se o ARGO nezmíní. Takový slib ovšem není možné brát vážně.“

„Takový slib bych já nedal,“ řekl Blair chladně. „Ale bojíte-li se, že lidstvo by mohlo nějak rušivě zasáhnout do vašeho světa, proč nezměníte polohu? Vesmír je dost velký.“

Vychovatel chvíli mlčel. Na jeho tváři se poprvé objevil zasmušilý výraz. „Technické důvody,“ řekl krátce a zamračil se, jako by si uvědomil, že řekl něco nevhodného.

„Nevrátíme-li se, objeví se tu zakrátko další expedice,“ pokoušel se Blair podpořit svůj návrh na dohodu. „Mohu slíbit aspoň to, že budu ze všech sil prosazovat názor, že lidstvo má nechat váš svět na pokoji.“

„Každý pokus o vyjednávání je zbytečný. Připustil jsem takový rozhovor jen proto, že mi umožňuje nahlédnout do tvých myšlenek, bratře,“ řekl Vychovatel změněným hlasem. „Především je zapotřebí, abys přestal myslet negativně. Nemysli si, že tě potkalo neštěstí a že jsi uvězněn. Mysli na to, že tě potkalo štěstí žít jinak a lépe než dříve a budeš vděčen, že ti Institut dává možnost naučit se žít šťastně.“ Pohlédl na prázdné misky a vstal od stolu. „Je na čase, abychom se dali do práce. Správný vztah k jakékoliv práci je prvním stupněm ke štěstí. Pojďme!“

V Blairovi se něco vzepřelo. Dosud nikdy nezažil tak silný pocit bezpráví jako teď. Není-li tento člověk, který se dává nazývat Vychovatelem, součástí nějakého kolektivu šílenců, pak je tedy členem kolektivu zločinců. Jakým právem a jakým způsobem může někdo donutit člověka, aby žil tak, jak žít nechce, a ještě k tomu aby to pokládal za štěstí? Blair zrudnul hněvem. Odstrčil misku a prudce vstal. „Od této chvíle se nedotknu žádného jídla. Od této chvíle se nedám donutit k ničemu, co by se přičilo mému názoru na právo a spravedlnost.“

Vychovatel povzdechl. „Vždycky stejný začátek! Vždycky stejné potíže,“ otočil se a šel k zasouvacím dveřím. Když se otevřely, objevili se dva holohlaví muži. Vychovatel jim pokynul hlavou. Muži vešli do místnosti a s lhostejnými, trochu zasmušilými výrazy každý z jiné strany obešli stůl.

Při pohledu na jejich malá vyhublá těla Blair uvažoval, jaké násilí může od těchto mužů očekávat. Instinktivně couvl a rozpažil ruce. Chtěl naznačit, aby se jej nedotýka-

li. Jako na povel jej oba muži s nečekanou hbitostí uchopili za zápěstí, a než se stačil vzepřít, měl ruce zkříženy na hrudi a rukávy košile sepnuty za zády jakýmisi přezkami. Viděl, že Vychovatel vychází z cely. Zmateně uvažoval, jak se má zachovat. Má za ním zavolat, omluvit se? Nebo se pokusit prosadit svou vůli a vzdorovat? Pocítil lehký tlak na ramenou. Oba muži jej zvolna a lehce, téměř ohleduplně postrkovali k otevřeným dveřím. Napadlo jej, že asi bude předveden k nějaké vyšší instanci. Doufal v to. Rozhodl se neklást odpor.

Šel dlouhou úzkou chodbou za Vychovatelem. Naslouchal šelestu bosých nohou svých průvodců a horečně přemýšlel o tom, jakým rozumným důvodem nebo jakou hrozbou by mohl své věznitele přimět k tomu, aby se vzdali svého odporného záměru. Když však vstoupil do místnosti, jejíž dvojité dveře mu Vychovatel mlčky otevřel, bylo mu jasné, že svou situaci neodhadl ani zdaleka správně. Cítil vzrůstající tlak v lebce a horko proudící celým tělem. Na čele mu vyrazil pot.